

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### นิยาม

##### 1. การจัดการกำไร (Earnings Management)

มีผู้ให้นิยาม “การจัดการกำไร” ที่แตกต่างกัน ดังนี้

หมายถึง ความพยายามของผู้บริหารในการที่จะเพิ่มกำไรในระยะสั้น ซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อของผู้บริหารที่ว่ากำไรมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ลงทุน (Schroeder, 1995 อ้างถึงใน วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543, หน้า 7)

หมายถึง การปรับแต่งผลการดำเนินงานด้วยความจงใจที่จะสร้างภาพลักษณ์ของผลการดำเนินงานให้แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่ต้องการ (Mulford & Comiskey, 1996 อ้างถึงใน วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543, หน้า 12)

หมายถึง การที่ผู้บริหารเข้าแทรกแซงกระบวนการจัดทำและรายงานทางการเงินที่จะเสนอแก่บุคคลภายนอกด้วยความจงใจโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างผลประโยชน์ให้กับตนเองเป็นสำคัญ (Schipper, 1989 อ้างถึงใน วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543, หน้า 14)

หมายถึง การจัดโครงสร้างการรายงานกำไร หรือการจัดโครงสร้างการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตและ/หรือการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนเสียใหม่ ด้วยความจงใจที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อกำไรตามที่ผู้บริหารต้องการ (Ayres, 1994 อ้างถึงใน วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543, หน้า 9)

ซึ่งจากนิยามดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การจัดการกำไร หมายถึงการที่ผู้บริหารเข้าแทรกแซงกระบวนการจัดทำรายงานทางการเงิน โดยอาศัยดุลยพินิจภายใต้กรอบ หรือมาตรฐานที่กำหนด การจัดทำงบการเงินที่ไม่ชัดเจนคลุมเครือ ที่จะเสนอแก่บุคคลภายนอกด้วยความจงใจ ที่จะสร้างภาพลักษณ์ของผลการดำเนินงานให้แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่ต้องการ ตามความคาดหวังของผู้บริหารและผู้ลงทุน

##### 2. รายการพึงรับพึงจ่าย (Accruals Management)

รายการพึงรับพึงจ่าย หมายถึง การบันทึกการรับ หรือรายจ่ายที่เกิดขึ้นแล้ว ถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้เงินสดเข้ามาหรือจ่ายออกไปก็ตาม ซึ่งจะกระทบกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการในอนาคตได้ เนื่องจากกำไรสุทธิของบริษัทประกอบด้วย 2 ส่วน คือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และรายการพึงรับพึงจ่าย โดยกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นรายการเงินสดที่เกิดขึ้นในงวดนั้น ดังนั้น ถ้าบริษัทจัดการกำไรจะสามารถทำรายการผ่านรายการพึงรับพึงจ่าย โดยการรับรู้กำไรก่อนถึงแม้ว่ายังไม่ได้เงินสดเข้ามา และชะลอการใช้จ่ายออกไป

รายการพึงรับพึงจ่ายสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบ่งตามระยะเวลา ได้แก่ รายการพึงรับพึงจ่ายระยะสั้น (Current Accruals) และระยะยาว (Long-term Accruals) แบ่งตามการควบคุม ได้แก่ รายการพึงรับพึงจ่ายจากฝ่ายบริหาร (Discretionary Accruals) กับที่บริษัทควบคุมไม่ได้หรือที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ (Non-discretionary Accruals)

รายการพึงรับพึงจ่ายระยะสั้น หมายถึง รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนสินทรัพย์หรือหนี้สินหมุนเวียน และเกี่ยวกับการดำเนินงานในแต่ละวัน ตัวอย่างเช่น ผู้จัดการสามารถเปลี่ยนรายการพึงรับพึงจ่ายโดยการบันทึกรายการรับรู้รายได้ล่วงหน้า ชะลอการจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ การบันทึกรายการหนี้เสียน้อย ๆ และ/ หรือเปลี่ยนแปลงนโยบายในการบันทึกบัญชี เป็นต้น

รายการพึงรับพึงจ่ายระยะยาว หมายถึง รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนสินทรัพย์หรือหนี้สินระยะยาว เช่น การชะลอการตัดค่าเสื่อมราคา การลดภาษีค้างจ่าย การรับรู้รายได้จากรายการพิเศษ

รายการพึงรับพึงจ่ายจากฝ่ายบริหาร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการตกแต่งตัวเลขของฝ่ายบริหาร

รายการพึงรับพึงจ่ายจากการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินธุรกิจ เช่น ยอดขาย เป็นต้น (ภคสุนาท จิตมันชัยธรรม, 2545)

## แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

### 1. ทฤษฎีตัวการและตัวแทน (Agency Theory)

ทฤษฎีตัวการและตัวแทนพัฒนาขึ้นโดย Alchian และ Demsetz (1972 อ้างถึงใน วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543, หน้า 36) และได้มีการขยายขอบเขตทฤษฎีออกไปโดย Jensen และ Meckling (1976 อ้างถึงใน วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543, หน้า 36) ทฤษฎีนี้มองว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีแรงผลักดันในอันที่จะทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้บริหารจะพยายามหาหนทางในการสร้างมูลค่าสูงสุดให้กิจการ ก็ต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าสิ่งนั้นเอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้กับตนด้วยในเวลาเดียวกัน สมมติฐานที่อยู่เบื้องหลังทฤษฎีการเป็นตัวแทนก็คือ ผู้เป็นเจ้าของกิจการ (ผู้ถือหุ้น) กับตัวผู้บริหารต่างมีความขัดแย้งกันทางด้านผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยที่ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะทำการตัดสินใจใด ๆ ที่จะนำไปสู่การสร้างอรรถประโยชน์สูงสุดให้กับตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงว่าการตัดสินใจนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ หรือมั่งคั่งสูงสุดแก่ตัวผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือไม่ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543)

## 2. สมมุติฐานการให้ผลตอบแทนผู้บริหาร (Bonus Plan Hypothesis)

ผู้บริหารหรือผู้จัดการจะได้รับผลตอบแทนมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการบริหารงานว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ดังนั้น งบการเงินจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลการปฏิบัติงาน โดยการเปรียบเทียบกับกำไรที่ใช้เป็นการอ้างอิง ที่ได้มีการระบุไว้ในสัญญาผลตอบแทนที่ได้ทำไว้กับผู้บริหาร ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อผู้บริหารสูงสุดผู้บริหาร จึงมีการรับนโยบายบัญชีที่หละหลวมมาใช้เพื่อสร้างผลประโยชน์ให้กับตนเองที่สูงขึ้น (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543)

## 3. ความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Asymmetry Information)

ถ้าหากตลาดมีกลไกการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนในตลาดจะมีข้อมูลเท่าเทียมกัน เพราะข้อมูลนี้ได้ถูกสะท้อนอยู่ในราคาทั้งหมดแล้ว แต่ในความเป็นจริงแต่ละคนย่อมมีข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทไม่เท่ากัน ผู้บริหารย่อมมีข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทมากกว่าบุคคลภายนอกและนักลงทุนกลุ่มหนึ่งอาจมีข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทมากกว่าอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ มูลค่าของบริษัทที่กลุ่มหนึ่งประเมินจึงอาจจะสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าซึ่งอีกกลุ่มหนึ่งประเมินได้เพราะใช้ข้อมูลที่แตกต่างกัน (อัญญา ชันชวีย์, 2540, หน้า 56)

## รูปแบบของการจัดการกำไร

นอกจากการให้คำนิยามของการจัดการกำไรที่แตกต่างกันแล้วการแบ่งรูปแบบของการจัดทำกำไรยังมีการแบ่งรูปแบบที่แตกต่างกันด้วยดังนี้

1. การจำแนกรูปแบบการจัดการกำไรโดย Mulford และ Comiskey (1996 อ้างถึงในวรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543, หน้า 12-14) จำแนกออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1.1 การเพิ่มกำไรของงวดปัจจุบันให้สูงขึ้น (Boosting Current-year Performance) เช่น การรับรู้รายได้เร็วกว่าที่ควรจะเป็น การสร้างรายได้ที่ไม่มีทางเกิดขึ้น ได้จริง การขยับรายได้ของงวดบัญชีถัดไปเข้ามาเป็นรายได้ของงวดบัญชีปัจจุบัน การบันทึกค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าความเป็นจริง โดยการตั้งค่าใช้จ่ายบางรายการเป็นต้นทุนสินทรัพย์ การกำหนดระยะเวลาการตัดจำหน่ายค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี หรือสินทรัพย์อื่นที่ยาวนานกว่าความเป็นจริงโดยการแสดงมูลค่าสินทรัพย์บางรายการสูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับ (Realizable Value) (เช่น ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ เงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด) การไม่บันทึกรายการค่าใช้จ่ายค้างจ่ายเป็นหนี้สิน เป็นต้น

1.2 การเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีไปตามดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร (Discretionary Accounting Changes) เช่น การเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชี หรือประมาณการทางบัญชีซึ่งไม่ได้เป็น

ไปตามข้อกำหนดใหม่ ๆ ของมาตรฐานการบัญชี หากแต่เป็นไปตามดุลยพินิจของฝ่ายบริหารโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มกำไรของงวดปัจจุบันเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีไปตามดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร ยังครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชี หรือประมาณการทางบัญชี เพื่อให้การแสดงผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินในงวดต่อ ๆ ไปถูกต้องตามควรและเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะทำให้กำไรและสินทรัพย์ของกิจการลดลง แต่ก็ช่วยให้ผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการ สามารถเปรียบเทียบกับกิจการที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันได้

1.3 การกำหนดช่วงเวลาที่จะทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน (Timed Management Actions) เช่น การตัดสินใจขายสินทรัพย์ที่ได้มาในราคาต่ำ (เช่น ที่ดิน) ไปในช่วงเวลาที่ราคาของสินทรัพย์ปรับตัวสูงขึ้น เพื่อชดเชยกับผลการดำเนินงานที่ลดลง การตัดสินใจในลักษณะนี้จึงเท่ากับเป็นการที่ฝ่ายบริหารซื้อเวลา เพื่อตกแต่งผลการดำเนินงานให้ดูดีไปเรื่อย ๆ จนกว่าผลการดำเนินงานที่แท้จริงจะปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้การกำหนดช่วงเวลาที่จะทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ยังครอบคลุมถึงการชะลอค่าใช้จ่ายดำเนินงานบางรายการออกไป เพื่อเพิ่มกำไรของงวดปัจจุบัน เช่น ค่าโฆษณา ค่าใช้จ่ายในการวิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ค่าฝึกอบรม เป็นต้น

1.4 การลดกำไรของงวดปัจจุบันลง (Reducing Current-year Performance) เช่น การลดอายุการใช้งานของสินทรัพย์ถาวรลง การตัดจำหน่ายค่าความนิยมของกิจการที่ซื้อมาในอัตราเร่ง การพิจารณาสินทรัพย์บางรายการที่มีการเสื่อมในมูลค่าลง เพื่อเร่งการตัดจำหน่ายเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน การตั้งสำรองต่าง ๆ (เช่น การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ การตั้งค่าเผื่อสินค้าล้าสมัยในจำนวนที่สูงเกินความเป็นจริง) การตั้งภาระหนี้สินในจำนวนที่สูงเกินความเป็นจริง (เช่น ค่ารับประกันการซ่อมฟรี ค่าประกันภัยค้ำจ่าย ค่าภาษีเงินได้ค้างจ่าย)

1.5 การล้างบาง (The Big Bath) มีลักษณะคล้ายคลึงกับการลดกำไรของงวดปัจจุบันลง ทั้งนี้โดยการล้างผลขาดทุนทั้งหมดให้หมดไปในงวดปัจจุบัน เพื่อให้สามารถแสดงกำไรในอนาคตต่อไปได้

2. การจำแนกรูปแบบการจัดการกำไรโดย Ayres (1994 อ้างถึงใน วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543, หน้า 10-12) จำแนกออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

### 2.1 การจัดการรายการพึงรับพึงจ่าย (Accruals Management)

การจัดการรายการพึงรับพึงจ่าย หมายถึง การปรับเปลี่ยนประมาณการทางบัญชี (เช่น อายุใช้งานของทรัพย์สิน จำนวนที่คาดว่าจะเก็บเงินได้จากลูกหนี้ ตลอดจนจำนวนเงินที่ตั้งขึ้นเป็นรายการค้างรับ / ค้างจ่าย / จ่ายล่วงหน้า / รับล่วงหน้า วันสิ้นงวดบัญชี) เพื่อเกลี้ยกำไรให้ไปสู่

ทิศทางของเป้าหมายกำไรที่ผู้บริหารต้องการ Arey ได้ให้ความเห็นว่า แม้ว่าจะเป็นการยากต่อการที่ผู้ใช้งบการเงินภายนอกจะจับการจําการรายการพึงรับพึงจ่ายจากงบการเงินได้ การวิเคราะห์รูปแบบหรือทิศทางของรายการค้างรับ / ค้างจ่าย / จ่ายล่วงหน้า / รับล่วงหน้า ต่าง ๆ อาจช่วยให้ผู้วิเคราะห์มองเห็นการเปลี่ยนแปลง ในกระแสเงินสดของกิจการที่กำลังเคลื่อนไหวไปคนละทิศทางกับรายการเหล่านี้ได้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นว่าผู้ลงทุนจะต้องมองว่ายอดขายที่เพิ่มขึ้นจากการที่กิจการมีการผ่อนปรนเงื่อนไข การเก็บเงินจากลูกค้าเป็นข่าวดีเสมอไป พวกเขาอาจมองว่ายอดขายที่เพิ่มขึ้นอาจเป็นสัญญาณเตือนภัยว่า กิจการนั้นเริ่มตกอยู่ในสภาพใกล้ล้มละลาย เนื่องจากกิจการที่ล้มละลายส่วนใหญ่ มักมีสาเหตุมาจากเงื่อนไขการชำระเงินที่ให้กับลูกค้าที่มีความหละหลวม ทำให้ลูกหนี้มียอดพอกพูนสูงขึ้นเรื่อย ๆ

## 2.2 การรับเอาข้อผ่อนปรนของมาตรฐานการบัญชีมาใช้อย่างเป็นทางการ (Adoption of Mandatory Accounting Policies)

การรับเอาข้อผ่อนปรนของมาตรฐานการบัญชีมาใช้อย่างเป็นทางการ เป็นเรื่องของการตัดสินใจของผู้บริหาร เกี่ยวกับงวดบัญชีที่กิจการเริ่มรับเอามาตรฐานการบัญชีที่ทางการประกาศใช้มาใช้อย่างเป็นทางการ การตัดสินใจดังกล่าวเป็นผลมาจาก การออกมาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่ ๆ ประกอบกับการที่มาตรฐานการบัญชีเหล่านี้มีการผ่อนปรน วันเริ่มต้นในการนำมาตรฐานการบัญชีออกมาใช้อย่างเป็นทางการ (Transition Period) จึงเปิดโอกาสให้ผู้บริหารในการตัดสินใจว่าจะเลือกรับเอามาตรฐานการบัญชีนี้นมาใช้ในงวดบัญชีใด จึงจะเกิดผลดีต่อภาพลักษณ์ทางการเงินของกิจการมากที่สุด

## 2.3 การเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชี (Voluntary accounting changes)

การเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชี หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากหลักการบัญชีที่เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไป ไปสู่อีกหลักการบัญชีหนึ่ง ที่ผู้บริหารเชื่อว่าจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ของผลการดำเนินงานได้ดีกว่า Ayres ได้ตั้งข้อสังเกตว่า แม้ว่าการไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีที่ใช้อยู่ได้บ่อยครั้งตามอำเภอใจ แต่ก็มีความเป็นไปได้ที่กิจการจะเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีหลาย ๆ หลัก พร้อม ๆ กันในงวดบัญชีเดียวกัน หรือค่อย ๆ ทดลองเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีแต่ละเรื่องไปเรื่อย ๆ ในแต่ละงวดบัญชี

## ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับการกำกับดูแลที่ดี

จากการที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีความพยายามในการผลักดันให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยการออกข้อกำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ต้องจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

ซึ่งต้องจัดตั้งให้เสร็จสิ้นภายใน 31 ธันวาคม พ.ศ. 2542 และมีการกำหนดองค์ประกอบของ คณะกรรมการตรวจสอบ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ กำหนดแนวทางปฏิบัติ (Charter) และคำอธิบายของแต่ละหน้าที่ที่คณะกรรมการควรให้ความสำคัญ จัดทำแนวทาง การรายงานการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อเป็นแนวทางในการรายงาน ในรายงานประจำปี และกำหนดแนวทางให้คณะกรรมการตรวจสอบ สามารถรายงานต่อสำนักงาน กำกับดูแลหลักทรัพย์ หรือตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้ หากคณะกรรมการตรวจสอบพบว่า มีรายการที่เป็น ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรือรายการสำคัญอื่นใดที่ฝ่ายบริหารไม่ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) การคุ้มครองผู้ถือหุ้น รายย่อย เพื่อให้นักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศมีความมั่นใจว่า สิทธิและผลประโยชน์ของ ตนจะได้รับความคุ้มครอง

## รูปแบบคณะกรรมการ

รูปแบบคณะกรรมการที่ใช้ในประเทศต่าง ๆ มีสองระบบใหญ่ ๆ ได้แก่ ระบบ คณะกรรมการชุดเดียว (One-tier Board หรือ Unitary Board) และระบบคณะกรรมการหลายชุด (Two-tier Board หรือ Multiple Board) โดยแต่ละระบบมีรายละเอียดดังนี้

### 1. คณะกรรมการชุดเดียว (Unitary Board)

คณะกรรมการชุดเดียวเป็นรูปแบบที่ใช้ในประเทศส่วนใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย ฮอลแลนด์ และ แคนาดา ในรูปแบบนี้คณะกรรมการที่รับผิดชอบการดำเนินงานของบริษัท ต่อบุคคลภายนอกมีเพียงชุดเดียว โดยคณะกรรมการดังกล่าวรับผิดชอบทั้งเรื่องการตัดสินใจที่ สำคัญทางธุรกิจ และการกำกับดูแลการดำเนินงานฝ่ายบริหาร การจะทำให้คณะกรรมการทำหน้าที่ ทั้งสองด้านไปพร้อมกันอาจจะต้องมีการสร้างกลไกเพื่อถ่วงดุลอำนาจภายในคณะกรรมการ เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระ (Non-executive Director) เป็นคณะกรรมการที่ไม่มีหน้าที่ในการ บริหารงานของกิจการ เป็นผู้บริหารเข้าร่วมในคณะกรรมการ การแยกบุคคลที่ทำหน้าที่ประธาน กรรมการออกจากผู้บริหารของกิจการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจดำเนินการผ่านคณะกรรมการย่อย (Committee) ต่าง ๆ ที่คณะกรรมการแต่งตั้ง เช่น

คณะกรรมการบริหาร (Executive Committee) ทำหน้าที่ดูแลการบริหารงานแทนที่จะให้ ผู้บริหารของกิจการ เป็นผู้ตัดสินใจทุกเรื่องแต่ผู้เดียว

คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่าย บริหาร

คณะกรรมการสรรหา (Nominating Committee) ทำหน้าที่เสนอชื่อบุคคลที่ควรได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการหรือผู้บริหาร

คณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทน (Compensation Committee) ทำหน้าที่พิจารณาผลตอบแทนของฝ่ายบริหาร เป็นต้น

รูปแบบของคณะกรรมการบริษัทภายใต้กฎหมายไทยจะเป็นแบบหนึ่งระดับ (One-tier Board) ข้อดีของรูปแบบนี้ คือกรรมการทุกคนมีหน้าที่เหมือนกันโดยไม่ได้แบ่งแยก หากไม่มีระบบตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ที่ดี ก็อาจทำให้คณะกรรมการไม่สามารถทำหน้าที่ได้ครบถ้วน โดยเฉพาะหน้าที่ในการตรวจสอบและคานอำนาจกับฝ่ายบริหาร

## 2. คณะกรรมการหลายชุด (Multiple Board)

ประเทศที่มีโครงสร้างคณะกรรมการในลักษณะนี้ ได้แก่ ญี่ปุ่น เยอรมัน โดยในรูปแบบนี้จะแบ่งคณะกรรมการออกเป็นสองระดับ (Two-tier System) ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ (Supervisory Board) และคณะกรรมการดำเนินงาน (Operating Board) โดยคณะกรรมการอำนวยการทำหน้าที่กำกับตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และคณะกรรมการดำเนินงานทำหน้าที่ช่วยฝ่ายจัดการในการตัดสินใจทางธุรกิจ สมาชิกของคณะกรรมการทั้งสองชุด มักจะไม่ใช่บุคคลเดียวกัน และผู้บริหารของกิจการมักจะไม่อยู่ในคณะกรรมการอำนวยการ เพื่อให้สามารถคานอำนาจกันได้โดยไม่มีการขัดแย้งทางผลประโยชน์ รูปแบบคณะกรรมการในลักษณะนี้ จะแบ่งแยกระหว่างฝ่ายบริหาร (Management) กับเจ้าของกิจการ (Ownership) ออกจากกันอย่างชัดเจน

## คณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee)

คณะกรรมการตรวจสอบเป็นคณะกรรมการชุดย่อยของคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และเข้ามาช่วยคณะกรรมการให้ปฏิบัติงานในประเด็นที่อาจถูกมองข้าม และเพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับดูแลที่ดี การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบมุ่งหวังถึงการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินการ และการเพิ่มมูลค่าให้องค์กร ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อความเชื่อมั่น และความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการคณะกรรมการ จะคำนึงถึงความรับผิดชอบของตนต่อการรายงานข้อมูลทางการเงิน การเลือกใช้นโยบายทางบัญชีที่เหมาะสม การบริหารทางการเงิน ระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน การกำหนดกลยุทธ์และนโยบายทางธุรกิจ การปฏิบัติตามข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดการและการควบคุมความเสี่ยงทางธุรกิจ รวมทั้งสถานะของคณะกรรมการลง โดยการมอบหมายอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรายงานทางการเงิน การควบคุมภายใน และการตรวจสอบภายในให้คณะกรรมการตรวจสอบ ปรับปรุงหน้าที่และกระบวนการของ

การตรวจสอบภายในและภายนอก และปรับปรุงให้การสื่อสารระหว่างคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบภายใน และผู้สอบบัญชีมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อโอกาสให้มีการประชุมอย่างเป็นทางการระหว่างคณะกรรมการและฝ่ายจัดการทางการเงิน เสริมสร้างความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและหน่วยงานตรวจสอบภายใน ให้สามารถแสดงความเห็นได้อย่างตรงไปตรงมา และดำรงความเป็นอิสระ เพื่อให้คุณภาพของรายงานการตรวจสอบภายในดีขึ้น

### 1. องค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการ

องค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการมีดังนี้

1.1 ประกอบด้วยคณะกรรมการบริษัทอย่างน้อย 3 คน (1 คน ควรมีความรู้ด้านบัญชี/การเงิน)

1.2 แต่งตั้งโดยคณะกรรมการบริษัทหรือผู้ถือหุ้น

1.3 เป็นกรรมการที่ไม่ใช่กรรมการบริหาร/ผู้บริหาร พนักงาน หรือที่ปรึกษาที่ได้รับเงินเดือนประจำจากบริษัท

1.4 ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ทั้งด้านการเงินหรือการบริหารงานของบริษัท

1.5 ถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 5 โดยให้นับรวมหุ้นที่ถือโดยผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

### 2. หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบ

คณะกรรมการตรวจสอบ รับผิดชอบต่อคณะกรรมการบริษัทตามขอบเขตหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยขอบเขตการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบมีดังนี้

2.1 สอบทานรายงานทางการเงิน

2.2 สอบทานระบบควบคุมภายในและระบบตรวจสอบภายใน

2.3 พิจารณาคัดเลือกและเสนอแต่งตั้งผู้สอบบัญชี

2.4 สอบทานการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.5 พิจารณาการเปิดเผยข้อมูลในรายการเกี่ยวโยงให้ถูกต้องครบถ้วน

2.6 หน้าที่อื่นใดที่คณะกรรมการบริษัทมอบหมายและคณะกรรมการตรวจสอบ

เห็นชอบ

2.7 จัดทำรายงานของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ในรายงานประจำปี

### 3. แนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบ ต่อการจัดทำและรายงานทางการเงิน

จากแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบในเรื่องการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของคณะกรรมการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ดังนั้นคณะกรรมการ

ตรวจสอบควรมีการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ เช่น ควรขอคำอธิบายจากฝ่ายจัดการเกี่ยวกับผลแตกต่างที่สำคัญ ๆ ในงบการเงินระหว่างปีปัจจุบันกับปีก่อน ๆ โดยพิจารณาร่วมกับฝ่ายจัดการถึงบทรายงาน และการวิเคราะห์ของฝ่ายบริหารที่ปรากฏในรายงานประจำปี ว่ามีความสอดคล้องกับสารสนเทศที่ปรากฏในงบการเงินหรือไม่ ควรสอบถามผู้สอบบัญชีถึงขอบเขตที่ผู้สอบบัญชีได้พิจารณาบทวนบทรายงานและการวิเคราะห์ของฝ่ายบริหาร ควรขอให้ฝ่ายจัดการและผู้สอบบัญชีรายงานว่ามีปัญหาการรายงานทางการเงินที่สำคัญอะไรบ้างที่ต้องปรึกษาร่วมกัน ในระหว่างงวดบัญชีและหากมีฝ่ายจัดการ ได้มีการแก้ไขแล้วอย่างไร ควรประชุมเป็นการเฉพาะกับผู้สอบบัญชีเพื่อขอความเห็นจากผู้สอบบัญชีในเรื่องต่าง ๆ การขอคำอธิบายจากผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงินของบริษัท และผู้สอบบัญชี เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการบัญชีหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีหน่วยงานกำกับควบคุมดูแล ที่เกี่ยวข้องกับการเงินของบริษัท การหารือร่วมกับฝ่ายบริหารและผู้สอบบัญชีถึงเนื้อหาสำคัญ ๆ ของปัญหาที่หยิบยกขึ้นมาโดยนักกฎหมายภายในและภายนอกบริษัท เกี่ยวกับคดีความในศาล ภาวะที่อาจเกิดขึ้นภายใน สหกิจหรือการถูกประเมินใด ๆ คณะกรรมการตรวจสอบควรเข้าใจว่า เรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวจะปรากฏในงบการเงินอย่างไร การทบทวนยอดการตั้งรายการค้างรับและค้างจ่ายทางบัญชี การตั้งสำรองหรือประมาณการที่มีอยู่โดยฝ่ายจัดการ และเนื้อหาสำคัญที่มีผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่องบการเงิน (สุทธิง ใจติงส์, 2547) จากแนวทางการปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบ จะทำให้ผู้บริหารของกิจการ ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสช่วยลดการจัดการบริหารตัวเลขกำไรไปในทิศทางที่ผู้บริหารต้องการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความถูกต้องและเชื่อถือได้ของตัวเลขในงบการเงิน

## วรรณกรรมปริทัศน์

### 1. วรรณกรรมปริทัศน์เกี่ยวกับการจัดการกำไรผ่านรายการพึงรับพึงจ่าย

Healy (1985) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารผ่านรายการพึงรับพึงจ่าย และผลกำไรภายใต้แผนการให้ผลตอบแทนแก่ผู้บริหาร เมื่อผลตอบแทนของผู้บริหารขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงาน ซึ่งผู้บริหารอาจจะทำการปรับปรุงรายการพึงรับพึงจ่ายสูงหรือต่ำ ขึ้นอยู่กับทิศทางที่จะสร้างผลตอบแทนที่สูงให้กับผู้บริหาร โดยในปีใดที่มีกำไรต่ำและไม่มีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนในปีนั้น ผู้บริหารอาจตั้งรายการพึงรับพึงจ่ายให้สูงขึ้นเพื่อเร่งให้กำไรจ่ายเกิดขึ้นในปีนั้น (เพราะในปีถัดไปผู้บริหารมีโอกาสในการทำกำไรเพื่อผลตอบแทนที่สูงขึ้น)

Healy ให้ความหมายของรายการพึงรับพึงจ่ายว่า เป็นผลแตกต่างระหว่างกำไรทางบัญชีและกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน โดยที่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานเกิดจากเงินทุนหมุนเวียนจากการดำเนินงาน หักด้วยการเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงเหลือ และการเปลี่ยนแปลง

ในบัญชีลูกหนี้ บวกด้วยการเปลี่ยนแปลงในบัญชีเจ้าหนี้การค้าและเจ้าหนี้ภาษีอากร (Income Taxes Payable) โดยใช้ยอดรวมของรายการพึงรับพึงจ่าย (Total Accruals) เป็นตัวแทนของรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร (Discretionary Accruals) ซึ่งมีสมมติฐานว่า ยอดรวมของรายการพึงรับพึงจ่ายเป็นรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร โดยไม่ได้ทำการแบ่งแยกระหว่างรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินงานทางธุรกิจ (Non-discretionary Accruals) กับรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร ดังนั้น อาจมองได้ว่า ในกรณีที่ผู้บริหารไม่ใช้การจัดการกำไร ยอดรวมรายการพึงรับพึงจ่ายในปีจะเท่ากับศูนย์ และยอดรวมของการเปลี่ยนแปลงในรายการเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่เป็นตัวแทน (Non-cash) หักค่าเสื่อมราคาจะเป็นศูนย์ ซึ่งสรุปความหมายได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในยอดรวมของรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้น เกิดจากการจัดการตัวเลขกำไรของผู้บริหาร ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน คือผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะเลือกเพิ่มหรือลดรายการพึงรับพึงจ่ายขึ้นอยู่กับการต้องการของผู้บริหาร เพื่อผลประโยชน์ภายใต้แผนการให้ผลตอบแทนแก่ผู้บริหาร

DeAngelo (1986) วิจัยมูลค่าตามบัญชีเป็นตัวแทนของมูลค่าตลาด กรณีศึกษาการเข้าครอบงำกิจการโดยการซื้อหุ้นคืนจากสาธารณะชน โดยการก่อหนี้ (Management Buyouts) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 64 บริษัท ในนิวยอร์ก และบริษัทตลาดหลักทรัพย์อเมริกา (America Stock Exchange) ระหว่างปี พ.ศ. 2516 และปี พ.ศ. 2525 โดยผู้ถือหุ้นภายนอกต้องการที่จะให้ผู้บริหารทำให้มูลค่าของกิจการสูงเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้ราคาหุ้นสูงขึ้น แต่ผู้บริหารต้องการที่จะทำกำไร บริษัทที่มีมูลค่าต่ำ เพื่อที่จะทำการซื้อหุ้นคืน ซึ่งผู้บริหารอยู่ในตำแหน่งที่มีโอกาสที่จะสามารถจัดการกำไร ผ่านรายการพึงรับพึงจ่ายเพื่อให้กิจการมีมูลค่าต่ำได้ ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้ถือหุ้นภายนอก โดย DeAngelo ได้อธิบายถึงเหตุผลที่อาจจะเป็นไปได้ ในเรื่องการตกแต่งตัวเลขโดยการลดตัวเลขกำไรเนื่องจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างบริษัท ผู้ถือหุ้น และนักลงทุน

DeAngelo ใช้แนวคิดรายการพึงรับพึงจ่ายที่พัฒนาขึ้นโดย Healy ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของการแยกระหว่างรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจ และรายการพึงรับพึงจ่ายโดยฝ่ายบริหาร ซึ่ง DeAngelo คิดว่าในกรณีที่รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจมีสัดส่วนที่สูงกว่ารายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้น ยอดรวมรายการพึงรับพึงจ่ายอาจจะไม่เป็นตัวแทนที่ดีในการหารายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของผู้บริหาร DeAngelo จึงเปลี่ยนจากการใช้ยอดรายการพึงรับพึงจ่ายรวม เป็นการใช้อัตราการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวม (Changes in Total Accruals) เพื่อเป็นตัวแทนของรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่ง DeAngelo ถือว่าผู้บริหารไม่สามารถที่จะตกแต่งรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจได้ ซึ่งเมื่อเวลาเปลี่ยนไปการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวมจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง ทำให้รายการ

เปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานมีผลแตกต่างเท่ากับศูนย์ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวมที่เกิดขึ้น ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งมีแนวคิดที่สอดคล้องกับ Healy ว่ารายการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากดุลยพินิจของผู้บริหารเป็นผลมาจากการตกแต่งตัวเลขโดยผู้บริหารของกิจการ โดยผลการวิจัยไม่สามารถสนับสนุนสมมติฐานว่า มีการจัดการกำไรก่อนที่จะมีการซื้อหุ้นคืนโดยผู้บริหาร

Jones (1991) วิจัยการจัดการกำไรเพื่อประโยชน์ในการขอรับเงินช่วยเหลือในกรณีกิจการได้รับการผ่อนปรน ในเรื่องกฎเกณฑ์การนำเข้าในช่วงที่มีการตรวจสอบจากหน่วยงานราชการ โดยทำการวิจัยบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกา 23 บริษัท จาก 5 กลุ่มอุตสาหกรรม (อุปกรณ์ รถยนต์, คาร์บอน สติล, แสตนเลส สติล, คอปเปอร์, และอุตสาหกรรมรองเท้า) ที่ยื่นขอเงินช่วยเหลือในกรณีที่ได้รับผลกระทบจากสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ เข้ามาแบ่งส่วนแบ่งทางการตลาด เนื่องจากข้อจำกัดในการนำเข้าสินค้า ซึ่งบริษัทจะต้องแสดงถึงกำไรที่ลดลงจากผลกระทบดังกล่าว Jones คิดว่าอาจจะทำให้มีการตกแต่งกำไรให้ต่ำลงโดยผ่านรายการพึงรับพึงจ่าย มีผลทำให้ยอดกำไรของบริษัทต่ำลง ผลของการวิจัยสรุปว่า มีรายได้ลดลงและมีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรผ่านรายการพึงรับพึงจ่าย

Jones ได้ใช้แนวคิดที่แตกต่างจาก Healy และ DeAngelo ในเรื่องการแยกระหว่างรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจ และรายการพึงรับพึงจ่ายโดยดุลยพินิจผู้บริหาร และมีแนวคิดที่เหมือนกันในลักษณะที่รายการพึงรับพึงจ่ายโดยผู้บริหาร เป็นรายการที่เกิดจากการตกแต่งตัวเลข โดยสร้างสมการขึ้นใหม่เพื่อควบคุมปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญของงานวิจัยนี้ โดยการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจ จะเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง โดยทำการเพิ่มตัวแปรสินทรัพย์ถาวรที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (Gross Property, Plant and Equipment) และการเปลี่ยนแปลงยอดขายได้ (Change in Revenues) โดยใช้สมการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (Generalized Least Squares) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจกับการเปลี่ยนแปลงรายได้และสินทรัพย์ถาวร เพื่อหารายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ผลการวิจัยเป็นตามสมมติฐานว่า มีการจัดการกำไรในระหว่างปีที่มีการตรวจสอบ แม้จะมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยซึ่งก็มีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดการกำไรและผู้บริหาร

## 2. แบบจำลองการใช้รายการพึงรับพึงจ่ายของ Jones

แบบจำลองการประมาณการรายการพึงรับพึงจ่ายของ Jones (1991) ได้ทำการแบ่งแยกระหว่างรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ และรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร โดยรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจจะเปลี่ยนแปลงไปสภาพทาง

เศรษฐกิจ เช่น การเปลี่ยนแปลงของยอดขายได้และทรัพย์สินถาวร นักวิจัยในขณะนั้นได้ใช้แบบจำลองของ Jones และใช้ในการคาดคะเนการประมาณการรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ ส่วนรายการประมาณการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากดุลยพินิจของผู้บริหาร จะถูกแยกออกมาหรือเรียกว่าการประมาณการที่ผิดพลาด (Predict Error)

Jones ได้พัฒนาตัวแบบเกี่ยวกับการจัดการกำไรจากตัวแบบของ DeAngelo (1986) ซึ่งตัวแบบของ DeAngelo จะใช้การเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวม (Change Total Accruals) เพื่อประมาณการรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินงาน (Nondiscretionary Accruals) ส่วนรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) จะเกิดจากผลของความแตกต่างระหว่างรายการพึงรับพึงจ่ายรวมในงวด (Current Total Accrual) กับรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่ประมาณขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวมสามารถแยกส่วนได้ตามสมการ

$$\Delta TA_{it} = (TA_{it} - TA_{it-k}) = (DA_{it} - DA_{it-k}) + (NA_{it} - NA_{it-k})$$

$\Delta TA_{it}$  = การเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวม ของบริษัท i ในปีที่ t

$TA_{it}$  = รายการพึงรับพึงจ่ายรวมของบริษัท i ในปีที่ t

$DA_{it}$  = รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารของบริษัท i ในปีที่ t

$NA_{it}$  = รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินงานของบริษัท i ในปีที่ t

$TA_{it-k}$  = รายการพึงรับพึงจ่ายรวมของบริษัท i ในปีที่ t-k

$DA_{it-k}$  = รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารของบริษัท i ในปีที่ t-k

$NA_{it-k}$  = รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินงานของบริษัท i ปีที่ t-k

i = บริษัท i โดยที่ i มีค่าตั้งแต่ 1 - N

t = ปีที่ t โดยที่ t มีค่าตั้งแต่ 1 - T

k = 1

ตัวแบบของ DeAngelo (1986) ถือว่าค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร ( $NA_{it} - NA_{it-k}$ ) จะมีค่าเป็นศูนย์ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายรวม ( $TA_{it} - TA_{it-k}$ ) จะเท่ากับการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร ( $DA_{it} - DA_{it-k}$ ) โดยมีข้อจำกัดว่า การเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดขึ้นจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของดุลยพินิจของผู้บริหาร เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ จะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาเปลี่ยนไป ซึ่ง Jones ได้ใช้ต้นแบบในการวัดรายการ

พึงรับพึงจ่ายของ DeAngelo แต่ได้ทำการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื่องจากตัวแบบของ DeAngelo ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของกิจการหรืออุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะเศรษฐกิจ Jones ได้ทำการเพิ่มตัวแปรการเปลี่ยนแปลงในยอดรายได้และยอดของสินทรัพย์ถาวร (ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - Gross property, Plant, and Equipment) เพื่อใช้ในการควบคุมการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่าย ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจตามปกติ เมื่อสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง

การที่ต้องนำยอดการเปลี่ยนแปลงของรายได้มาใช้ เนื่องจากยอดรวมรายการพึงรับพึงจ่ายรวมการเปลี่ยนแปลงของบัญชีเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital Accounts) เช่น ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือและเจ้าหนี้การค้า ซึ่งอาจมียอดที่เปลี่ยนแปลงไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในยอดของรายได้ จากการที่ Jones ใช้ยอดรายได้เป็นตัวควบคุม เนื่องจากยอดรายได้จะไม่เบี่ยงเบนไปตามการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร และระดับของรายการบัญชีที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ใช้ในการควบคุมการเปลี่ยนแปลงรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง

Jones ใช้ค่ากำลังสองน้อยที่สุด (Least Squares) ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างรายการพึงรับพึงจ่าย สินทรัพย์ถาวร และรายได้ และคำนวณหาค่าที่คลาดเคลื่อนไปจากการประมาณการ (Predict Error) ได้ตามสมการ

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV_{it} / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

โดย

$TA_{it}$  = ยอดรวมของรายการพึงรับพึงจ่ายของบริษัท i ในปี t

$\Delta REV_{it}$  = รายได้ของบริษัท i ในปี t หักรายได้ในปี t-1

$PPE_{it}$  = อาคารและอุปกรณ์ยกก่อนหักค่าเสื่อมราคาของบริษัท i ในปี t

$A_{it-1}$  = ยอดรวมในทรัพย์สินของบริษัท i ในปี t-1

$\varepsilon_{it}$  = ค่าความคลาดเคลื่อนของบริษัท i ในปี t

หรือ

$$\varepsilon_{it} = TA_{it} / A_{it-1} - (\alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV_{it} / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}])$$

โดยที่ระดับรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร จะขึ้นอยู่กับ  
ค่าความคลาดเคลื่อนของ  $\varepsilon_{it}$

สรุปจากงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการกำไรผ่านรายการพึงรับพึงจ่ายทั้งสามแนวคิด ซึ่งเป็นต้นแบบเกี่ยวกับการจัดการกำไรที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยในต่างประเทศ รวมทั้งประเทศไทย และยังได้นำผลในเรื่องของการจัดการกำไรผ่านรายการพึงรับพึงจ่ายเพื่อนำไปหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ในงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

### 3. วรรณกรรมปริทัศน์ คณะกรรมการตรวจสอบและการจัดการกำไร

Klien (2000) ศึกษาคณะกรรมการตรวจสอบ และลักษณะของคณะกรรมการกับความสัมพันธ์ของการจัดการกำไรของบริษัท โดยใช้ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2535 และ ปี พ.ศ. 2536 และใช้ข้อมูลรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปีระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2534 และ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2536 ข้อมูลตัวอย่าง 687 ตัวอย่าง โดยใช้แบบจำลองของ Jones (1991) เพื่อหาข้อรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งใช้เป็นตัวแทนในวัดการตกแต่งกำไร หาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรกับองค์ประกอบคณะกรรมการตรวจสอบ และความสัมพันธ์ของการจัดการกำไรกับคณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทนที่มีผู้บริหารอยู่ในคณะกรรมการ

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ และรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกินปกติ (Abnormal Accruals) เป็นไปในทางตรงกันข้าม โดยเมื่อมีการลดจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบการจัดการกำไรจะเพิ่มขึ้น และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคณะกรรมการพิจารณาผลตอบแทนของฝ่ายบริหารที่มีผู้บริหารของบริษัทอยู่ในคณะกรรมการ และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามเมื่อมีผู้ถือหุ้นจากบุคคลภายนอกเป็นคณะกรรมการตรวจสอบ และนอกจากนี้ยังพบว่า กฎ ระเบียบ ข้อบังคับใหม่ ๆ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการจัดการ โดยจากการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกำกับดูแลที่ดีในเรื่องอื่นที่สัมพันธ์กับการจัดการกำไรมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในเรื่องของโครงสร้างของคณะกรรมการ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นคณะกรรมการอิสระเท่านั้น แต่จะต้องมีประสิทธิภาพในการดูแลเรื่องการปฏิบัติงานในระบบบัญชีของกิจการด้วย

Xie (2001) วิจัยบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการตรวจสอบในการป้องกันการจัดการกำไร โดยการคำนึงถึงขนาดของคณะกรรมการ และจำนวนของคณะกรรมการ โดยใช้วัดการจัดการกำไรผ่านรายการพึงรับพึงจ่ายตามแบบจำลองของ Teoh, Welch, และ Wong (1998 a) และ Jones (1991) ซึ่งมีเหตุผลว่า การจัดการกำไรผ่านรายการพึงรับพึงจ่ายสามารถทำได้โดยง่าย รายการพึงรับพึงจ่ายเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์หมุนเวียน

หักรายการเปลี่ยนแปลงในหนี้สินหมุนเวียน โดยยอดรวมของรายการพึงรับพึงจ่ายเป็นยอดรวมของรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ และรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลพินิจของฝ่ายบริหาร องค์ประกอบของคณะกรรมการและของคณะกรรมการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร จำนวนของคณะกรรมการ นอกจากนี้พื้นฐานทางด้านการเงินของคณะกรรมการ และจำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบ มีผลต่อการลดระดับของการจัดการกำไร

Bedard (2002) วิจัยผลกระทบของ ความเป็นอิสระ ความสามารถ และการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ กับการจัดการกำไร มีสมมุติฐานการวิจัยดังนี้

1. บริษัทที่มีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระ (Independence) จะลดการจัดการกำไร
2. บริษัทที่มีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสามารถ (Competence) จะลดการจัดการกำไร
3. บริษัทที่มีคณะกรรมการที่มีการทำงานที่กระตือรือร้น (Activity) ในการทำงานจะลดการจัดการกำไร

การวิจัยใช้ข้อมูลตัวอย่างจากบริษัทในประเทศอเมริกา จำนวน 3,451 ตัวอย่าง เพื่อหารายการพึงรับพึงจ่ายที่ผิดปกติ (Abnormal Accruals) และทำการจัดลำดับเพื่อคัดเลือกข้อมูลโดยแบ่งข้อมูลเป็นสามกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่มีรายได้สูงสุด และมีรายการพึงรับพึงจ่ายที่ผิดปกติสูง จำนวน 100 บริษัท
2. กลุ่มที่มีรายได้สูงสุด และมีรายการพึงรับพึงจ่ายที่ผิดปกติต่ำ จำนวน 100 บริษัท
3. กลุ่มที่มีรายการพึงรับพึงจ่ายผิดปกติต่ำ จำนวน 100 บริษัท

กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 จะเป็นกลุ่มที่มีรายการพึงรับพึงจ่ายที่ผิดปกติสูง และกลุ่มที่ 3 จะเป็นกลุ่มที่มีรายการพึงรับพึงจ่ายที่ผิดปกติต่ำ การประมาณรายการพึงรับพึงจ่ายจะใช้แบบจำลอง Modify ของ Jones (1991) ยอดรวมรายการพึงรับพึงจ่ายเกิดจากผลแตกต่างระหว่างกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และกำไรสุทธิ

การวิจัยในเรื่องความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยการวัดความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการที่เป็นกรรมการจากภายนอก ความสามารถของคณะกรรมการตรวจสอบ วัดจากความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการที่เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางการเงินอย่างน้อย 1 คน และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบ วัดจากความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งของการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายการพึงรับพึงจ่ายของข้อมูลทดสอบทั้งสามกลุ่ม

ผลจากวิจัยพบว่า การจัดการกำไรมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเป็นอิสระ ความสามารถ และการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ มีลักษณะความสัมพันธ์เหมือนกัน

ทั้งในกลุ่มที่มีการจัดการกำไรให้รายได้สูง และกลุ่มที่มีการจัดการกำไรโดยรายได้ต่ำ ซึ่งในงานวิจัยจะเป็นหลักฐานแสดงว่า ความเป็นอิสระ ความสามารถ และการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ จะช่วยลดการจัดการกำไร

จากผลการวิจัยในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบ และการจัดการกำไร จะเห็นได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ ของคณะกรรมการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไร โดยผู้บริหาร เช่น เรื่องโครงสร้างของคณะกรรมการตรวจสอบ ความสามารถ ความเป็นอิสระ และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการตรวจสอบมีผลต่อการจัดการกำไรของผู้บริหาร